

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΕΙΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ *

ΥΠΟ

ΑΡΧΙΜ. ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ Κ. ΠΟΛΑΚΗ
ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

11. ΤΟ ΠΡΕΣΒΕΙΟΝ ΕΝ ΤΗ ΠΡΑΞΕΙ

Ἐν τοσοῦτῳ, ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις ἐπεβλήθη ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἀνατολῆς. Τῆς τάξεως ταύτης ἡ πρώτη ἐπίσημος ἐκδήλωσις ἐγένετο ἐν τῇ ἐξετάσει τῆς ὑποθέσεως Βαγαδίου καὶ Ἀγαπίου, οἵτινες διεξεδίκουν τὴν ἐπισκοπὴν Βόστρων (Ἀραβίας).

Τὸ πρακτικὸν τῆς συνελθούσης ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου (29 Σεπτεμβρίου 394) διὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, εἶναι σπουδαιότατον διὰ τὰς ἱστορικὰς τοῦ πληροφορίας¹. Οἱ ἐπίσκοποι Κύριλλος καὶ Παλλάδιος καθαιρέσαντες ἐρήμην τὸν ἐπίσκοπον Βόστρων Βαγάδιον, ἐχειροτόνησαν τὸν Ἀγάπιον. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκουμενικὴ Σύνοδος, εἰς ἣν παρίστατο καὶ ὁ Ἀγάπιος, ἐνεκα διαμαρτυρίας τοῦ Βαγαδίου, ἀνέβηκεν εἰς τὸν Νύσσης Γρηγόριον τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Οἱ δύο διαφερόμενοι ἐζήτησαν τὴν παρέμβασιν τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης Σιρικίου (384-399), οὗτος δὲ παρέπεμψε τὸ ζήτημα εἰς τὸν Θεόφιλον Ἀλεξανδρείας. Τὸ γεγονός εἶναι, ὅτι ἡ ὑπόθεσις ἐξητάσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ συνόδου, ἣτις εἶχε γενικώτερον χαρακτῆρα. Διότι αὕτη ἀπετελέσθη ἐκ τῶν ἐπισκόπων Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, πολλῶν ἄλλων ἐπισκόπων καὶ «παντὸς τοῦ ἱερατείου». Ἡ ἱεραρχικὴ σειρὰ τῶν συνέδρων εἶναι ἡ ἐξῆς· ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νεκτάριος, Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας, Φλαβιανὸς Ἀντιοχείας, Παλλάδιος Καισαρείας Καππαδοκίας, Γελάσιος Καισαρείας Παλαιστίνης, Γρηγόριος Νύσσης, Ἀμφιλόχιος Ἰκονίου, Παῦλος Ἡρακλείας, Ἀραβιανὸς Ἀγκύρας, Ἀμμώνιος Ἀδριανουπόλεως κλπ. Τῆς συνόδου προηγήρυσεν ὁ Νεκτάριος, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἔλαβε τὸν λόγον καὶ ἐξέθηκε τὰ τῆς ὑποθέσεως. Αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς ἐμφανίζονται ἤδη εἰρηνεύουσαι· ὁ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, παρὰ τὴν ἀκαμπτον πεισμονὴν τῆς Ρώμης, ἀνεγνώρισε τὸν Φλαβιανόν, ὁ μητροπολίτης τῆς Θρακικῆς διοικήσεως, καθὼς καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως, παρακάθηται ὡς ἀπλᾶ μέλη

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 389 τοῦ τόμου ΚΔ' (1953).

1. Ἐκτενέστερον πρακτικὸν τῆς συνόδου εὑρεν ὁ Duchesne ἐν πραγματείᾳ τοῦ ρωμαίου διακόνου Πελαγίου ὑπερ τῶν «Τριῶν Κεφαλαίων» (Annales de philosophie chrétienne, CXI, (1885), σ. 289-94).

τῆς συνόδου, ἡ δὲ προεδρεία τοῦ Νεκταρίου εἶναι ἡ ἐμπέδωσις τῆς ἱεραρχικῆς τάξεως, καθὼς αὕτη ὤρισθη διὰ τοῦ τρίτου κανόνος τῆς δευτέρας οἰκουμενικῆς Συνόδου. Χαρακτηριστικὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ λιτότης τῶν ἐκφράσεων «Νεκτᾶριος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως εἶπεν»· «Θεόφιλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας εἶπεν». Τὰ ἐπισκοπικὰ μέλη τῆς συνόδου ὀνομάζονται «ἀγιώτατοι ἐπίσκοποι», ὁ δὲ Νεκτᾶριος προσφωνεῖ τοὺς ἐπισκόπους «ἀγίους ἀδελφούς καὶ συλλειτουργούς»¹.

Εἶναι φανερόν, ὅτι διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ὁρισθείσης ὑπὸ τῆς δευτέρας οἰκουμενικῆς Συνόδου ἱεραρχικῆς τάξεως, ἡ περίοδος τῆς πρώτης φάσεως τοῦ πρεσβείου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως λήγει, ἐγκαινίζεται δὲ νέα ἱστορικὴ πορεία διὰ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου².

*
* *

Μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του ὁ Παυλῖνος προέβη μόνος εἰς τὴν χειροτονίαν τοῦ διαδόχου του, Εὐαγρίου. Παρὰ τὸ πρωτόφανές τῆς ἀντικανονικότητος, οἱ δυτικοὶ ἐξηκολούθουν μὴ ἀναγνωρίζοντες τὸν Φλαβιανόν. Ἐν τούτοις, τὸ σχίσμα εἶχεν ἀπολέσει τὴν δξύτητά του, τροφοδοτούμενον μόνον ἐκ τῆς πεισματώδους ἀντιδράσεως τῶν δυτικῶν, εἰς οὓς ἐστηρίζοντο οἱ ἐλάχιστοι ὀπαδοὶ τοῦ Εὐαγρίου. Ὁ Χρυσόστομος ἐζήτησε τὴν παρέμβασιν τοῦ Θεοφίλου παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ Ρώμης, οἱ δὲ δυτικοὶ μὴ προσδοκῶντες πλέον ὠφέλειάν τινα ἐκ τῶν ἐλαχίστων ὀπαδῶν των ἐν Ἀντιοχείᾳ, κατέπαυσαν τὰς ἀντιδράσεις.

Ὁ Χρυσόστομος ἐκινεῖτο ἤδη καὶ ἔδρα ὡς πρῶτος ἱεράρχης τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Προσέδωκεν ἕκτασιν ἐξαίρετον εἰς τὴν ἀποστολικήν του δρᾶσιν, εἰς τὴν ὁποίαν περιέλαβε καὶ τὰς βαρβαρικὰς χώρας, ταῦτοχρόνως δὲ ἐπεδόθη καὶ εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῶν ἀπανταχοῦ ἐκκλησιῶν· «οὐ μόνον τὴν ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ... καὶ τὰς πανταχοῦ ἐπανορθοῦν ἐσπούδαζεν»³. Εἰργάσθη συντόμως καὶ κατὰ τρόπον ὄντως ἀνθρωπιστικὸν μετὰ μοναδικῆς εὐρύτητος πνεύματος διὰ τὴν ἐξημέρωσιν τῶν Γόθων⁴, τῶν παρὰ

1. Migne, 138, 449. Mansi, III, 852. Εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Νεκταρίου ἀπηυθύνθη καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἐπισκόπου Κολωνίας Βοσπορίου, ζητήσας ὅπως ἀπαγορεύσῃ τὴν προσφυγὴν εἰς δημόσια δικαστήρια δι' ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα καὶ διαλύσῃ τὰς ἔριδας τῶν παροικιῶν. Γρηγ. Θεολόγου, Ἐπιστ. 185 Νεκταρίῳ. Migne, 37, 304.

2. Διὰ τὴν βιβλιογραφίαν, πρβλ. Chr. Baur, Saint Jean Chrysostome et ses œuvres dans l'histoire littéraire. Louvain - Paris, 1907. L. Meyer, Saint Jean Chrysostome. Paris, 1933.

3. Σωζόμενος, VIII, 3.

4. Παρθενίου Πολάκη, Ἡ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καὶ ὁ κόσμος τῶν βαρβάρων. Ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1951, σ. 24.

τὸν Ἴστρον νομάδων Σκυθῶν¹, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων βαρβάρων καὶ τῶν ἐθνικῶν². Ἡ μέριμνά του εἶναι οἰκουμενική. Ἡ Φοινίκη περιελήφθη εἰς τὴν μέριμναν ταύτην. Περὶ τὰ τέλη τοῦ δευτέρου αἰῶνος ἡ Φοινίκη εἶχεν ἀποσπασθῆ ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας τῆς Συρίας. Λήγοντος δὲ τοῦ τετάρτου αἰῶνος, διεκρίθη εἰς τὴν πρώτην Φοινίκην, τὴν παραθαλασσίαν (Τύρος), περαλαμβάνουσαν τὸν Λίβανον καὶ μέρος τοῦ νοτίου Ἀντιλιβάνου, καὶ εἰς τὴν δευτέραν Φοινίκην, ἣν ἀπετέλει μέρος τοῦ βορείου Ἀντιλιβάνου, ἡ Ἔμεσα καὶ ἡ Ἀνατολή μέχρι τῆς Παλμύρας³. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶχε διαδοθῆ εἰς τὰ παράλια, ἀλλ' οἱ ἐθνικοὶ ἦσαν πολυάριθμοι, ἀφοῦ τῷ 317 διετήρουν ἱερέα τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ὑγείας⁴. Οἱ ἐθνικοὶ τῆς Φοινίκης εἶχον δεχθῆ συμπαιῶς τὴν ἀπόπειραν τοῦ Ἰουλιανοῦ πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς ἀρχαίας θρησκείας καὶ εἶχον ἀντιστῆ εἰς τὰς κατὰ τῶν ἐθνικῶν ἐπιθέσεις τοῦ ἐπισκόπου Ἀπαμείας Μαρκέλλου.

Ὁ Χρυσόστομος καὶ ἐκ τῆς ἐξορίας του ἐνίσχυε παντοιοτρόπως τοὺς ἀποσταλέντας εἰς Φοινίκην κήρυκας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐδαπάνᾳ ἀφειδῶς τὰς ἀποστελλομένας πρὸς αὐτὸν μεγάλας δωρεὰς πλουσίων φίλων του, διὰ τὴν ἀνετον ἐργασίαν τῶν ἱεραποστόλων, ἀνέγερσιν ναῶν, ἐπικουρίαν τῶν πτωχῶν, ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων κλπ. Ἠγωνίζετο δὲ γὰ ἐμπνεύσει εἰς πάντας τὸν ἐνθουσιασμὸν ἐκ τοῦ «ὄγκου τοῦ κατορθώματος»⁵.

Ἡ ὅλη αὕτη δρασίς ἔχει ἔρεισμα ἰσχυρὸν τὸ πρεσβεῖον τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, τὸ δὲ πρεσβεῖον τοῦτο ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἐγγύησιν τῆς τάξεως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εὐρυθμίας. Ἐν τῷ κέντρῳ ἐξετάζονται αἱ ὑποθέσεις τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν ὑπὸ συνόδου προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς πρωτεύουσας. Εἰς τοιαύτην «ἐνδημοῦσαν» σύνοδον, εἰς τὴν ὅποιαν παρευρίσκοντο μετ' ἄλλων ἐπισκόπων καὶ μητροπολίται, ἀπὸ Σκυθίας ὁ Θεότιμος, ἀπὸ Θράκης Ἄμμων ὁ Αἰγύπτιος, ἀπὸ Γαλατίας ὁ Ἀραβιανός, ἐπέδωκεν ὁ ἐπίσκοπος Οὐαλεντινουπόλεως Εὐσέβιος λίβελλον κατὰ τοῦ Ἐφέσου Ἀντωνίνου, διαλαμβάνοντα ἑπτὰ κεφάλαια κατηγοριῶν. Κατ' ἀρχὰς ὁ Χρυσόστομος συνέστησεν, ὅπως ἀποσυρθῆ ἡ κατηγορία, ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἐπιμονῆς τοῦ κατηγοροῦ ἀνέβηκεν εἰς τὸν ἐπίσκοπον

1. Θεοδόρητος, V, 31. Γερασίμου Κονιδάρη, Ἡ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ὡς πολιτιστικὴ δύναμις ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Χερσ. τοῦ Αἴμου. Ἐν Ἀθήναις, 1948.

2. Marc le Diacre, Vie de Porphyre... par H. Grégoire et M. — A. Kugener, Paris, 1930, σ. 24.

3. R. Dussaud, Topographie historique de la Syrie, 1927, ch. I, II, V, VI, cartes I - V. R. Devreesse, ἐνθ' ἄν., σ. 163, carte 2.

4. E. Renan, Mission de Phénicie, σ. 255 - 6. Fossey, ἐν Bulletin corresp. hellénique, 1897, σ. 63, n. 73.

5. Ἰωάννου Χρυσόστομου, Ἐπιστολαί, 51, 53, 54, 69, 123. Migne, 52, 636 ἐξ. Chr. Baur, Johannes Chrysostomus und seine Zeit. München, 1930, II, 329.

Ἡρακλείας Παῦλον τὸν συμβιβασμὸν τῶν διαφορομένων, οἵτινες ἦσαν παρόντες ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἄλλ' ὅτε κατέλιπε μετὰ τῶν ἄλλων συνέδρων ἐπισκόπων τὸ φωτιστήριο, ἔνθα ἡ σύνοδος συνήρχετο, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν διὰ τὴν ἱερουργίαν, ὁ κατήγορος ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ ἐπέδωκε νέον λίβελλον εἰς τὸν Χρυσόστομον, ἐξορκίσας τοῦτον, ὅπως ἐξετάσῃ τὰς κατηγορίας. Ὁ Χρυσόστομος εἰσῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὸ φωτιστήριο καὶ συσκευθεὶς μετὰ τῶν ἐπισκόπων, προέτρψε τὸν κατηγορούμενον νὰ σκεφθῆ ὠρίμως πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ λιβέλλου. Ὁ Εὐσέβιος ἔμεινεν ἀνένδοτος, ὁ λίβελλος ἀνεγνώσθη καὶ «οἱ γέροντες τῶν ἐπισκόπων» προέτειναν εἰς τὸν Χρυσόστομον, ὅπως ἡ ἐξέτασις ἀρχίσῃ ἀπὸ τῆς μᾶλλον δυσσεβοῦς κατηγορίας, τῆς σιμωνίας κλπ. Καὶ ὁ μὲν Ἀντωνῖνος καὶ οἱ συνένοχοι ἐπίσκοποι, οἵτινες ἦσαν παρόντες, ἠρνήθησαν τὰς κατηγορίας. Διὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν μαρτύρων, ὁ Χρυσόστομος ἀπεφάσισε νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἄλλ' ὁ Ἀντωνῖνος διὰ τῆς αἰλῆς κατώρθωσε τὴν ματαίωσιν τῆς ἀποδημίας. Ἀπεστάλησαν ὁμοῦ τρεῖς ἐπίσκοποι. Ἐν τῷ μετὰξὺ ὁ Ἀντωνῖνος ἀπέθανεν. Ὁ κληρὸς δὲ τῆς ἐκκλησίας Ἐφείων καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἀσίας διὰ ψηφίσματος ἤξιωσαν τὴν κάθοδον τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅπως ἐπιθέσῃ «τύπον θεόπεμπτον τῇ Ἐφείων ἐκκλησίᾳ», ἥτις ἀπὸ χρόνου μακροῦ δεινῶς κατεπονήθη ἐκ τῆς τυραννίας ἀναξίων ποιμένων. Ὁ Χρυσόστομος ἐλθὼν μετ' ἄλλων ἐπισκόπων εἰς Ἐφεσον συνήγαγε τοὺς ἐπισκόπους Λυδίας, Ἀσίας, Καρίας, ἑβδομήκοντα τὸν ἀριθμὸν, παρόντων καὶ πολλῶν Φρυγῶν, ἐχειροτόνησε τὸν διάκονόν του Ἡρακλείδην ἐπίσκοπον Ἐφέσου καὶ καθήρεσε τοὺς ἕξ ἐπισκόπους τοὺς ἐξαγοράσαντας τὰς ἐπισκοπὰς, ἀφοῦ ἐπεστράφη εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Ἀντωνίνου τὸ δοθὲν χρυσίον¹.

Ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐνήργησεν οὕτω ἐν Ἀσίᾳ ὡς ὑπέρτατος δικαστής, καθὼς καὶ ἐν Νικομηδείᾳ κατὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Γεροντίου, τὴν ὁποίαν εἶχε πρότερον ζητήσῃ παρὰ τοῦ Νεκταρίου ὁ Μεδιολάνων Ἀμβρόσιος². Εἰς τὸ δικαστήριο τοῦ Κωνσταντινουπόλεως προσέφυγον καὶ οἱ «Μακροὶ ἀδελφοί», οἱ καταδιωχθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου, διὰ νὰ εὗρωσι τὴν δικαίωσιν αὐτῶν³. Οὕτω ἐνεργῶν ὁ Χρυσόστομος, ἔχει τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ πρεσβείου τῆς ἕδρας του ὡς ἐξουσίας πραγματικῆς καὶ νομοθετῆ ὄχι μόνον καθ' ἅπασαν τὴν Θράκην, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Πόντῳ κατὰ τὴν διαπίστωσιν τοῦ Θεοδωρήτου⁴.

1. Παλλαδίου, Διάλογος περὶ βίου Ἰω. Χρυσοστόμου. Migne, 47, 47 ἔξ. Σωξό-
μενος, VIII, 6. Chr. Baur, ἔνθ' ἄν., II, 119-123, 128-130.

2. Σωξόμενος, VIII, 6. Mansi, VII, 293.

3. Παλλαδίου, ἔνθ' ἄν., Z'. Migne, 47, 25. Σωξόμενος, VIII, 13. Β. Στεφανί-
δου, Ἐκκλ. ἱστορία, σ. 189.

4. Ἐκκλ. ἱστορ., V, 28.

Ἐπὶ τὸ ἔργον τοῦ Χρυσοστόμου ἀνεκόπη. Τὰ διαδραματισθέντα εἰς βάρος του διεσάλευσαν ἠθικῶς τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν.

12. Η ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου εὗρον διάδοχον αὐτοῦ ἐν τῷ προσώπῳ πρωτοπρεσβυτέρου τινὸς Ἀρσακίου, Οὗτος ἦτο ἐκ τῶν μαρτύρων κατηγορίας κατὰ τοῦ ἱεροῦ ἀνδρός¹, ἤγε τὸ ὄγδοηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του καί, κατὰ τὸν Παλλάδιον², ἦτο «ἰχθύος ἀφωνότερος καὶ βατραχίου ἀπραγότερος». Τὸ σκόπιμον τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς ἦτο φανερόν, διότι πάντες οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χρυσοστόμου ἐπεδόθησαν εἰς ἀγρίας ἐκδικήσεις ἐναντίον τῶν ὁπαδῶν του κατὰ τὸ ὀλιγόμηνον διάστημα τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Ἀρσακίου³. Ἐκλήθη ὅμως νὰ συνεχίσῃ ἕτερος κατήγορος τοῦ Χρυσοστόμου, ὁ πρεσβύτερος Ἀττικὸς (406 - 425)⁴.

Δὲν εἶχε μὲν οὗτος γνῶσιν τῶν Γραφῶν, διεκρίνετο δ' ὅμως διὰ τὴν ἐπιτηδειότητα τῶν ἐλιγμῶν του, τὴν ἰκανότητα τῶν ἐπιβουλῶν καὶ τῆς ἀντιστάσεως πρὸς τὰς ἐπιβουλάς⁵. Ἀντίκρυζε τὸν δεινὸν σάλον τὸν προκληθέντα ἐκ τοῦ διωγμοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ τὸν διχασμὸν τοῦ λαοῦ, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἡ πίστις αὐτῆ ἐκινδύνευσε μεγάλως, καθὼς ὁ ἴδιος ἔγραφεν⁶. Διὰ διαφόρων μέσων ἐπεχείρησε νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς «Ἰωαννίτας», καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου († 15 Ὀκτωβρίου 412), τοῦ πρωταγωνιστοῦ τοῦ φρικτοῦ δράματος, καὶ τοῦ ὁποίου πιθανῶς εἶχε ζητήσῃ τὴν γνώμην⁷. Μέγαν τάραχον ἐπίσης προεκάλει ἡ μὴ μνημόνευσις ἐν τοῖς δίπτυχοις τοῦ ὀνόματος τοῦ Χρυσοστόμου.

Ὅτε ἐγνώσθη ἐν ΚΠόλει, ὅτι ὁ Ἀντιοχείας Ἀλέξανδρος ἐπέτυχε τὴν τελικὴν συνένωσιν τῶν ὀρθοδόξων τῆς Ἀντιοχείας καὶ κατέλεξε τὰ ὀνόματα τοῦ Παυλίνου καὶ τοῦ Εὐαγρίου εἰς τὰ δίπτυχα, καθὼς καὶ τὸ τοῦ Χρυσοστόμου, ὁ Ἀττικὸς, ἕνεκα τῆς λαϊκῆς ἐξεγέρσεως, ἠναγκάσθη νὰ ἐγγράψῃ εἰς τὰς «μυστικὰς δέλτους» τοῦ ἱεροῦ ἀνδρός «τὴν προσηγορίαν μόνον». Ἄλλ' ἢ τοιαύτη ἐγγράφῃ ἦτο ἀπρακτος, φαίνεται. Καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ ὁ Θεό-

1. Φωτίου, Μυριόβιβλον, ΝΘ', Migne, 103, 112.

2. Διάλογος, ΙΑ', Migne, 47, 36.

3. Ἡ ἐκλογὴ τάσσεται τὸν Ἰούλιον, Αὐγουστον ἢ 11 Νοεμβρίου 405. Παλλάδιου, ἐνθ' ἀνωτέρω. Σωκράτους, Ἐκκλησ. ἱστορ., VI, 20. Σωζομένου, Ἐκκλησ. ἱστορ., VIII, 27.

4. Φωτίου, ἐνθ' ἀνωτέρω.

5. Σωζομένου, ἐνθ' ἀνωτέρω.

6. Migne, 77, 348.

7. Συνεσίον Κυρήνης, Ἐπιστ. ΞΓ', Migne, 66, 1408. «Ἐπεὶ τι καὶ βιβλίον ἀνέγνω σοφόν, ὃ πρὸς τὸν... Ἀττικὸν ἔγραφε, ἐνάγων αὐτὸν ἐπὶ καταδοχῇ τῶν ἀνδρῶν».

δοτος δὲν ἠκολούθησε τὸ παράδειγμα τοῦ προκατόχου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐντεῦθεν προεκλήθη ἐξέγερσις τοῦ λαοῦ, ὃ Θεόδοτος ἠναγκάσθη νὰ ἀναγράψῃ εἰς τὰ δίπτυχα τὸ ὄνομα τοῦ Χρυσοστόμου, ἔσπευσε δὲ διὰ τοῦ Βεροῦσίας Ἀκακίου νὰ ζητήσῃ τὴν συγγνώμην τοῦ Ἀττικοῦ, ἐπειδὴ «ὑπὸ ἀνάγκης» ἔπραξε τοῦτο. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐγνώσθησαν ἐν ΚΠόλει, ἐσημειώθη πάλιν λαϊκὴ ἐξέγερσις, ὃ δὲ Ἀττικὸς ἠναγκάσθη καὶ αὖθις νὰ ὑποχωρήσῃ, ἀφοῦ συνεβουλεύθη τὸν βασιλέα Θεοδοσίον β'. Διὰ γράμματος δὲ πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον ἐγνώρισε ταῦτα πάντα, προσπαθῆσας νὰ μειώσῃ τὴν σημασίαν τοῦ γενομένου, ἰσχυρισθεὶς ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Χρυσοστόμου μνημονεύεται μετὰ ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων, λαϊκῶν καὶ γυναικῶν, «πρὸς οὓς ἅπιντας οὐκ ἔστιν ἡμῖν κοινωνία ἱερωσύνης οὐδὲ μετάδοσις τῶν ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης μυστικῶς τελουμένων»¹. Παρέβαλεν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον πρὸς τὸν Σαοῦλ καὶ τὸν ἀρειανὸν Εὐδόξιον. Οὔτε ὁ Δαβὶδ — ἰσχυρίσθη — ἔδοκίμασε ζημίαν τινὰ ἐκ τῆς «ἐντίμου» κηδεύσεως τοῦ Σαοῦλ, οὔτε καὶ οἱ ἀπόστολοι μετὰ τῶν ὁποίων κεῖται ὁ Εὐδόξιος ἐν τῷ ναῶ των ὑπὸ τὸ αὐτὸ θυσιαστήριον! Ἐν τέλει ἐζητεῖ ὅπως καὶ ὁ Κύριλλος προβῆ εἰς τὴν ἐγγραφὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰωάννου ἐν τοῖς διπτύχοις τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Αἰγύπτου².

Ἐπανήρχετο οὕτω κατὰ μικρὸν ἡ γαλήνη, ἀλλ' ἡ δρᾶσις τοῦ Ἀττικοῦ εἶνε πενιχρά. Μετέβη εἰς Νίκαιαν διὰ τὴν χειροτονίαν ἐπισκόπου Νικαίας καὶ ἔδειξε πρόνοιαν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν τῆς πόλεως ταύτης, ἀποστείλας χρηματικὸν ποσόν³. Δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος ἀνετίθετο ἡ χειροτονία τοῦ ἐπισκόπου Κυζικίου καὶ ἴσως καὶ ἄλλων ἐπισκόπων εἰς τὸν Ἀττικόν⁴. Οὔτω ἐχειροτονήθη Σιλβανός τις ἐπίσκοπος Φιλιππουπόλεως, ὅστις ἀκολούθως μετετέθη εἰς Τρωάδα⁵. Ὡς πρὸς τὸ ἀνατολικὸν Ἰλλυρικόν, τὸ ὑπαγόμενον πολιτικῶς εἰς τὸ δυτικὸν κράτος, ὃ Θεόδοσιος β' διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 14 Ἰουλίου 421 ἐθέσπισεν, ὅπως οἱ ἐπίσκοποι τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἀναφέρονται διὰ τὰς ὑποθέσεις των εἰς τὸν ἐπίσκοπον ΚΠόλεως, «τῆς πόλεως τῆς ἐχούσης τὰ προνόμια τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης». Τοῦτο ὅμως προεκάλεσε τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Δύσεως Ὀνώριον⁶.

Ὁ Ἀττικὸς ἐστράφη καὶ κατὰ τῶν Μασσαλιανῶν, τῶν ὁποίων ἡ αἵρεσις διεδίδετο εἰς τὴν Ἀνατολήν. Διὰ γράμματος πρὸς τοὺς ἐν Παμφυλίᾳ ἐπισκόπους καὶ πρὸς τὸν Σίδης Ἀμφιλόχιον συνέστησε τὴν ἀπόκρουσιν τῆς

1. Migne, 77, 352.

2. Αὐτόθι.

3. Σωκράτους, Ἐκκλησ. ἱστορ., VII, 25.

4. Codex Theodosianus, XVI, II, 45.

5. Σωκράτους, Ἐκκλ. ἱστορ., VII, 36.

6. Codex Theodosianus, XVI, II, 45.

αίρέσεως¹. Ἐνίοτε ὁ ζῆλος οὗτος κατὰ τῶν αίρετικῶν συνετέλει καί εἰς τὴν λῆψιν περιέργων ἀποφάσεων. Τοιαύτη ἦτο ἡ περίπτωσις τῆς ἐπισκοπῆς Συνάδων. Ὁ ἐπίσκοπος τῆς πόλεως ταύτης Θεοδόσιος δὲν ἠὺνοεῖτο ὑπὸ τοῦ ποιμνίου του, ἐπωφεληθεὶς δὲ τῆς ἀπουσίας του ὁ ἐν τῇ πόλει ἐπίσκοπος τῶν Μακεδονιανῶν, προσεχώρησε μετὰ τῶν πιστῶν του εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ κατέλαβε τὴν ἔδραν τοῦ ἀπουσιάζοντος ἐπισκόπου. Ὁ Θεοδόσιος ἐπεκαλέσθη τὴν παρέμβασιν τοῦ Ἀττικοῦ, ἀλλ' οὗτος ἐτάχθη ὑπὲρ τοῦ τέως Μακεδονιανοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔγραψεν «ἔχεσθαι τῆς ἐπισκοπῆς»².

* *

Κατὰ τῶν Μασσαλιανῶν ἐστράφη καὶ ὁ Σισίννιος. Ἡ σύνοδος ἐπισκόπων ἢ συνελθοῦσα ἐν ΚΠόλει διὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ Σισιννίου, παρόντος καὶ τοῦ Ἀντιοχείας Θεοδότου, προέβη εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τῶν Μασσαλιανῶν. Ἡ αίρεσις ἠὺδοκίμει ἐν Παμφυλία καὶ ἐντεῦθεν τὰ ἐπανειλημμένα διαβήματα τῶν ἐπισκόπων ΚΠόλεως καὶ τῆς ἐνδημούσης συνόδου πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης³. Τὸ περιεχόμενον τοῦ συνοδικοῦ γράμματος τοῦ Σισιννίου ἦτο ἀξιοσπούδαστον, διότι ἡ τρίτη οἰκουμένη Σύνοδος συνέστησεν, ὅπως ἀπαρεγκλίτως τηρηθῶσι τὰ ἀποφασισθέντα συνοδικῶς ὑπὸ τοῦ Σισιννίου⁴.

Ὅχι μικροτέρας ἱστορικῆς σημασίας ὑπῆρξεν ἡ παρέμβασις τοῦ ΚΠόλεως Μαξιμιανοῦ (431-434) ἐν παλαιᾷ Ἡπείρῳ. Μετὰ τὴν καθαιρεσιν τοῦ Νεστορίου (428-431), ὑπὸ τῆς ἐν Ἐφέσῳ συνόδου ἀπεστάλησαν εἰς ΚΠολιν ἑπτὰ ἐπίσκοποι διὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ Μαξιμιανοῦ. Ὁ νέος ἐπίσκοπος ἐν συσκέψει μετὰ τῶν ἐνδημούντων ἐπισκόπων ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν, ὅπως ἀναχαιτίσῃ τὴν δραστηριότητα τῶν Νεστοριανῶν ἐν π. Ἡπείρῳ. Πρὸς τοὺς ἐκεῖ ἐπισκόπους ἢ σύνοδος ἔγραψεν «ἐδικαιώσαμεν ἅμα τῷ καταστῆναι τὸν τὰ πάντα θεοφιλέστατον καὶ ἀγιώτατον κύριον ἐπίσκοπον Μαξιμιανὸν τῆς μεγάλης πόλεως, τὸ γράμμα τοῦτο πρὸς ὑμᾶς σὺν αὐτῷ διαπέμψασθαι». Μετὰ τοῦ γράμματος ἀπεστάλη καὶ ἀντίγραφον τοῦ συνοδικοῦ γράμματος τῆς ἐν Ἐφέσῳ συνόδου⁵. Τὸ διαβήμα τουτο τοῦ Μαξιμιανοῦ ἐστηρίχθη προφανῶς εἰς τὸ διάταγμα τοῦ Θεοδοσίου β' τὸ ἐκδοθὲν τὴν 14 Ἰουλίου 421, καθὼς ἀνωτέρω ἐσημειώθη, καὶ κοινοποιηθὲν εἰς τὸν ὑπαρχον τοῦ Ἰλλυρικοῦ. Τὸ διάταγμα ὥριζεν, ὅπως εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἰσχύωσι τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες, τὰ δὲ ἀμφισβη-

1. Φωτίου, Μυριόβιβλον, ΝΒ', Migne, 103, 89.

2. Σωκράτους, Ἐκκλ. ἱστορ., VII, 3,

3. Φωτίου, ἐνθ' ἀνωτέρω.

4. Ed. Schwartz, Concilium universale Chalcedonense, I, I, 5-8, σ. 117.

5. Mansi, V, 257.

τούμενα ζητήματα ἐξετάζονται ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐπισκόπου ΚΠόλεως, ἐπειδὴ ἡ πόλις αὕτη ἔχει τὰ προνόμια τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης¹.

Ὁ Μαξιμιανὸς ἐπαινῆγαγε τὴν τάξιν καὶ ἐν Τενέδῳ. Ὁ νεστοριανίζων Ἀναστάσιος ἐψηφίσθη ἐπίσκοπος Τενέδου ἄνευ τῆς τηρήσεως τῆς παλαιᾶς συνθηδείας, τῆς συμμετοχῆς δηλαδὴ τοῦ ἐπισκόπου Λέσβου. Ἔνεκα τούτου, ὁ Ἀναστάσιος καθηρέθη ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠόλει ἐνδημούσης συνόδου, ὁ δὲ Μαξιμιανὸς διὰ γράμματος «πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν Τενέδου» συνέστησε τὴν ὑπακοὴν «κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν τῷ τῆς Λέσβου ἐπισκόπῳ»². Ἐπίσης καθήρεσε καὶ τοὺς τέσσαρας νεστοριανοὺς ἐπισκόπους τῆς Ἀνατολῆς Ἑλλάδιον Ταρσοῦ, Εὐθύμιον Τυάνων, Δωρόθεον Μαρκιανουπόλεως καὶ Ἰμέριον Νικομηδείας³. Παρενέβη δὲ διὰ τὴν συμφιλίωσιν τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου καὶ τοῦ Ἀντιοχείας Ἰωάννου. Ἡ ἐν ΚΠόλει ἐνδημοῦσα σύνοδος (432) ἀπεφάσισε, τῇ συγκαταθέσει τοῦ αὐτοκράτορος, ὅπως οἱ δύο οὗτοι ἀντίπαλοι προσέλθωσιν εἰς Νικομήδειαν καὶ συσχεφθῶσι διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δογματικῆς ἐνότητος. Ἡ συνάντησις δὲν ἐπετεύχθη, ἀλλ' οἱ δύο ἔχθροὶ ἐν τέλει διηλλάγησαν, ὁ δὲ Βερροίας Ἀκάκιος ἀνήγγειλε τὸ γεγονός εἰς τὸν Μαξιμιανὸν († 12 Ἀπριλίου 434). Ἐν τσοσούτῳ νέα ἱστορικὰ γεγονότα ἐμαρτύρουν τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατελάμβανεν ἡ ἐκκλησία τῆς ΚΠόλεως.

*
* *

Ὁ Πρόκλος, συνυποψήφιος τοῦ Σισιννίου, δὲν κατώρθωσε νὰ ὑποσκελίσῃ τοῦτον. Ὁ ἐκλεγείς ΚΠόλεως Σισίννιος, παρηγορῶν τὸν ἀποτυχόντα, ἐχειροτόνησεν αὐτὸν ἐπίσκοπον Κυζίκου. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἐδοκίμασε τὴν ἀποτυχίαν ὁ Πρόκλος, διότι οἱ Κυζικηνοὶ δὲν ἐδέχθησαν τοῦτον. Ἰσχυρί-

1. Ἡ γενομένη ἐπὶ Γρατιανοῦ (379) προσάρτησις εἰς τὸ ἀνατολικὸν κράτος τῶν δύο πολιτικῶν διοικήσεων Μακεδονίας καὶ Δακίας, ἐπέβλυνε τὴν προσοχὴν τοῦ Ρώμης ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συνεπειῶν ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ. Τῷ 381 ὁ Ρώμης Δάμασος ἔγραψεν εἰς τὸν Θεσσαλονίκης Ἀχόλιον διὰ τὸν Μάξιμον τὸν κυνικὸν (Jaffé - Wattenbach, Regesta, 237-238). Ἐπίσης ὁ Ρώμης Σιρίκιος ἦτο εἰς στενὴν σχέσιν μετὰ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Ἀχόλιον, Ἀνυσίου, εἰς τὸν ὁποῖον διὰ γράμματος (385 ἢ 386) ἀνεγνώρισε τὸ δικαίωμα τῆς ἐπικυρώσεως τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐπισκόπων Δακίας καὶ Μακεδονίας, ὅπως αἱ ἐκλογαὶ αὗται εἶναι σύμφωνοι «πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου καὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας» (Σιρικίου, Epist. III, ἐν Jaffé - Wattenbach, 259). Ἡ παραχώρησις τῶν δικαιωμάτων τούτων ἦτο τὸ προσιμὸν τῆς ἰδρύσεως τὸν πέμπτον αἰῶνα τοῦ «βικαριάτου» Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Ἰννοκεντίου καὶ Βονιφατίου. Ὁ Ἰννοκέντιος διὰ τοῦ γράμματος τῆς 17 Ἰουνίου 412 πρὸς τὸν Θεσσαλονίκης Ρούφον ἀπαριθμεῖ τὰς μητροπόλεις τοῦ Ἰλλυρικοῦ, τῶν ὁποίων θὰ ἦτο πρῶτος κατὰ τὴν τάξιν.

2. Ed. Schwartz, ἐνθ' ἀν., I, I, 5-8, σ. 137-8.

3. Mansi, V, 826, 866.

σθησαν, ὅτι ὁ νόμος ὁ ὀρίζων «παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου ΚΠόλεως χειροτονίαν ἐπισκόπου μὴ γίνεσθαι»¹, ἀφῆρα προσωπικῶς εἰς τὸν Ἄττικόν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαξιμιανοῦ ὁ Πρόκλος κατώρθωσε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν πόθον του. Ὡς ἐπίσκοπος ΚΠόλεως ἐτήρησε τὴν αὐτὴν καὶ ὁ προκατοχος αὐτοῦ στάσιν ἔναντι τῶν Νεστοριανῶν. Πρὸς τὸν κληρον καὶ τὸν λαὸν τῆς Μαρκιανουπόλεως ἀπηύθυνε γράμμα κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Δωροθέου. Οὗτος ἀνεθεμάτιζε τοὺς πατέρας καὶ τοὺς ὁμολογοῦντας Θεὸν τὸν Χριστόν, καθὼς ὁ Κύριλλος ἔγραφε πρὸς τὸν Βερροίας Ἀκάκιον². Ἐπίσης, μετὰ τοῦ Ἱεραπόλεως Ἀλεξάνδρου καὶ δέκα τριῶν ἐπισκόπων πρὸς δικαίωσιν τοῦ νεστοριανισμοῦ των, ἐπεκαλεῖτο τὸ κύρος τοῦ Θεοδώρου Μοψουεστίας καὶ ἠγνώνει τὸ διάταγμα (3 Αὐγούστου 435) περὶ ἀποδοχῆς τῆς διδασκαλίας τῶν κορυφαίων ἐπισκόπων Ρώμης; Εὐστόου, ΚΠόλεως Πρόκλου, Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου καὶ Ἀντιοχείας Ἰωάννου.

Τὰ συγγράμματα τοῦ Θεοδώρου Μοψουεστίας καὶ Διοδώρου Ταρσοῦ μετέφραζον καὶ οἱ Ἀρμένιοι, διότι δὲν ὑπῆρχεν ἀμφισβήτησις περὶ τῆς ὀρθοδοξίας των. Ἀλλ' οἱ ἐπίσκοποι Μελιτηνῆς Ἀκάκιος καὶ Ἐδέσσης Ραβουλαῖς, νομίζοντες τὸν Θεόδωρον πατέρα τοῦ νεστοριανισμοῦ, ἔγραψαν πρὸς τοὺς Ἀρμενίους ἐπισκόπους νὰ ἀπορρίψωσι τὰ συγγράμματα τοῦ «αἰρετικοῦ» Θεοδώρου. Ὁ σπινθὴρ οὗτος ἀνέφλεξε τοὺς Ἀρμενίους ἐπισκόπους, καθ' ὅσον ἄλλη μερὶς ἀπολλιναριστῶν δρῶσα ἐν Ἀρμενίᾳ, ἐπετίθετο σφοδρῶς κατὰ τῶν βιβλίων τῶν ἀντιοχείαν συγγραφεῶν³.

Οἱ Ἀρμένιοι ἐπίσκοποι συνελθόντες ἐν συνόδῳ (435) ἀπεφάσισαν τὴν ἀποστολὴν εἰς ΚΠολιν δύο πρεσβυτέρων, ὅπως πληροφορηθῶσι παρὰ τοῦ Πρόκλου τὴν ἀλήθειαν περὶ τῶν βιβλίων ἐκείνων. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Πρόκλου περιελήφθη εἰς «Τόμον» πρὸς τοὺς Ἀρμενίους⁴ καὶ θεωρεῖται «ὑψίστης δογματικῆς σπουδαιότητος»⁵. Ὁ Πρόκλος κατακρίνει τὴν αὐστηρὰν ἐν τῷ Χριστῷ διάκρισιν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, διατηρεῖ τὰς δύο φύσεις ἀσυγχύτως καὶ δέχεται τὴν προσωπικὴν ἐνότητα «ὁμολογοῦμεν, ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος, ὁ εἰς τῆς Τριάδος, ἐσαρκώθη»· «ὁμολογῶ μίαν ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην». Ὁ Κύριλλος μετεχειρίζετο τὰς λέξεις «μία φύσις», αἰτίνες ἔδιδον λαβὴν εἰς πολλὰς παρερμηνείας, ἐπειδὴ ἡ λέξις «φύσις» ἠδύνατο νὰ νοηθῇ καὶ ἀφρημένως καὶ συγκεκριμένως· ἐνῶ ἡ χρῆσις τοῦ ὄρου «ὑπόστασις», σημαίνοντος «πρόσωπον», ἦτο

1. Σωκράτους, Ἐκκλ. ἱστορ., VII, 28.

2. Migne, 77, 97-100. Mansi, V, 518.

3. Liberatus, Breviarium causae Nestorianorum et Eutychianorum. Migne, ser. lat., 68, 969-1052.

4. Migne, 65, 850. Mansi, V, 431. Χρυσ. Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, σ. 360.

5. G. Bardy, ἐν Fliche—Martin, Histoire de l'Eglise, 4, 204.

ἐπιτυχεστέρα. Ὁ «Τόμος», ὅστις οὐδὲν ἀνέφερε περὶ τοῦ Ταρσοῦ Διοδώρου καὶ τοῦ Μοψουεστίας Θεοδώρου, ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων, ἔφερε δὲ καὶ τὰς ὑπογραφὰς τοῦ Ἀντιοχείας Ἰωάννου καὶ ἄλλων ἀνατολικῶν ἐπισκόπων¹.

Οὕτω τὸ κῦρος τοῦ ΚΠόλεως ἠδραιούτο, ἡ ἡρεμία ἐπανήρχετο καὶ ὁ Πρόκλος ἐπωφελήθη, ὅπως προβῆ εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Τὰ σεπτὰ λείψανα ταῦτα ἀνεκομίσθησαν εἰς ΚΠολιν, ἐτιμῆθησαν λίαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου καὶ κατετέθησαν ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων².

Μετὰ τὸ διάταγμα περὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ οἱ ἐπίσκοποι τούτου προετίμων νὰ ἀπευθύνωνται εἰς ΚΠολιν διὰ τὴν ρύθμισιν τῶν ἐπαρχιακῶν τῶν ὑποθέσεων. Προφανῶς τούτο δὲν ἦτο ἀρεστὸν εἰς Ρώμην. Ὁ Σίξτος ΙΙΙ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Πρόκλου, ὅπως οὗτος ἀποκηρύσσει τοὺς ἐπισκόπους τοῦ Ἰλλυρικοῦ τοὺς μὴ ἀναγνωρίζοντας τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης³. Ἄλλ' οἱ ἐπίσκοποι τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἐξηκολούθουν προσφεύγοντες εἰς ΚΠολιν, καθὼς ἄλλως καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῶν ἄλλων διοικήσεων. Ἐπὶ ἀμφισβητουμένων ἐκλογῶν μητροπολιτῶν τῶν διοικήσεων, ὁ ἐπίσκοπος ΚΠόλεως ἀπεφάσιζε κατ' ἐκκλησίαν, ὡς «ἔχων τὸ κῦρος», καθὼς εἶπεν ἐν συνεδρίᾳ τῆς τετάρτης οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ ἐπίσκοπος Βύζης⁴. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἀντιποιομένων τῆς ἐπισκοπῆς Ἐφέσου Βασισιανοῦ καὶ Στεφάνου, ὁ Πρόκλος ἀνεγνώρισε τὸν Βασισιανὸν καὶ ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀνεκοινώθη διὰ συνοδικοῦ γράμματος⁵.

Καθ' ὅσον δὲ ἐπήρχετο παρακμὴ ἐκκλησιαστικὴ εἰς τὰ μεγάλα κέντρα τῶν διοικήσεων, κατὰ τοσοῦτον ἡ δικαιοδοσία τοῦ ΚΠόλεως ἠδύρνετο καὶ ὁ τρίτος κανὼν τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα πατέρων εὗρισκε τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν του. Τὴν ἱστορικὴν δὲ αὐτὴν διαμόρφωσιν ἀνεγνώρισεν ἐν τέλει ἡ τετάρτη οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Δ. - ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΕΙΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

1. ΤΑ ΠΡΟΗΓΗΘΕΝΤΑ ΤΗΣ ΕΝ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἡ στάσις τῆς ἐκκλησίας τῆς Ρώμης ἐναντι τῆς ἀναπτύξεως ταύτης τῆς ΚΠόλεως ἐμπνέεται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀποστόλου Πέτρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἐπισκόπων Ρώμης. Ἡ Ἀνατολὴ δὲν διημ-

1. Synodicon adversus tragaediam Irenaei, CCXIX.

2. 27 Ἰανουαρίου 438. Σωκράτους, Ἐκκλ. ἱστορ., VII, 45. Θεοδορήτου, Ἐκκλ. ἱστορ., V, 36.

3. Jaffé - Wattenbach, Regesta pontificorum romanorum, 359.

4. Mansi, VII, 284.

5. Mansi, VII, 277.

φρεσβήτει τὸ ἰσότιμον τῆς πρωτοκαθεδρίας τῆς Ρώμης. Εἰς τὴν ἐξέτασιν ἰδίᾳ τῶν ζητημάτων τῆς πίστεως καὶ τὴν λύσιν αὐτῶν, ἡ συμμετοχὴ τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης καὶ τῶν δυτικῶν ἐκκλησιῶν ἦτο ὄρος ἀπαραίτητος. Μονομερῆς λύσις τοιούτων ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὴν πίστιν τῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας δὲν ἦτο δεκτὴ¹. Εἰς τὴν τρίτην οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἔχομεν σαφῆ τὴν στάσιν ἀφ' ἑνὸς τῆς Ἀνατολῆς, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ καθορισμὸς τοῦ ὄρου τῆς πίστεως εἶνε ἔργον συνόδου οἰκουμενικῆς, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν στάσιν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ρώμης, διὰ τοὺς ὁποίους τὸ τελικὸν κριτήριον ἀποτελεῖ ἡ ἀπόφασις τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ σύνοδος ὄφειλε νὰ συμμορφωθῇ.

Κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν τῆς συνόδου ἐκείνης, τῆς ὁποίας προΐστατο ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος «ἐπέχων καὶ τὸν τόπον» τοῦ Ρώμης, ἀνεγνώσθη πρῶτον ἡ πίστις ἡ ὀρισθεῖσα ἐν Νικαίᾳ καὶ ἀκολούθως τὸ γράμμα *Καταφλυαροῦσι* τοῦ Κυρίλλου πρὸς τὸν Νεστορίου. Ἡ σύνοδος ὁμοφώνως ἐδέχθη, ὅτι τὸ γράμμα τοῦτο συνάδει «τοῖς πάλαι δεδογματισμένοις» ἐν Νικαίᾳ. Ἐκρίθη καὶ τὸ γράμμα *Τὰς μὲν καθ' ἡμῶν ὕβρεις*, τοῦ Νεστορίου πρὸς τὸν Κύριλλον, ἡ δὲ σύνοδος ἀνεθεμάτισε τὸν Νεστορίου². Εἰς ἐπιμαρτυρίαν ἀνεγνώσθησαν καὶ τὰ γράμματα τοῦ Κελεστίνου, τὰ ὁποῖα περιελήφθησαν εἰς τὰ πρακτικὰ³. Ἡ ἀπόφασις ἐξεδόθη «ἀπὸ τε τῶν κανόνων καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ συλλειτουργοῦ Κελεστίνου τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας»· ὁ βλασφημηθεὶς δὲ Χριστὸς «ἠόρισε διὰ τῆς παρουσίας ἁγιωτάτης συνόδου» τὴν καταδικὴν τοῦ Νεστορίου⁴. Τὸ ζήτημα τοῦ Νεστορίου θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ, ὅτι ἑτεροματίσθη.

Ἄλλ' εἰς τὴν δευτέραν συνεδρίαν τῆς συνόδου προσῆλθον τρεῖς ἀντιπρόσωποι τοῦ Κελεστίνου, κομισταὶ γραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἐδείκνυον «ποῖαν ἔχει φροντίδα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν» ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης. Τὸ γράμμα περιέχει μακρὰν διδαχὴν καὶ ἐν τέλει ἀγγέλλει, ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι «τοῖς πραττομένοις παρέσονται, καὶ τὰ παρ' ἡμῶν πάλαι ὀρισθέντα ἐκβιβάσουσιν· οἷς παρασχεθῆναι παρὰ τῆς ὑμετέρας ἀγιότητος οὐκ ἀμφιβάλλομεν συγκατάθεσιν»⁵. Ἡ σύνοδος ἐνόησεν, ὅτι τὸ γράμμα τοῦ Κελεστίνου ἦτο σύμφωνον πρὸς τὴν ληφθεῖσαν ὑπ' αὐτῆς ἀπόφασιν καὶ διὰ τοῦτο ἐπευφήμησεν αὐτὸν ὡς «ὁμόηρον τῆς συνόδου», καθὼς καὶ τὸν Κύριλλον.

Οἱ ἀντιπρόσωποι ὅμως ἀκολουθοῦσι τὴν ἰδίαν τῶν πορείαν. Ὁ Προϊετκος εἶπεν, ὅτι ὁ Κελεστίνος ἠξίωσε νὰ γείνη ὑπόμνησις τῶν ὄσων

1. Ἀρχ. Παρθενίου Πολάκη, Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας, σ. 8 ἐξ.

2. Mansi, IV, 1169.

3. Mansi, IV, 1184.

4. Mansi, VI, 1212.

5. Mansi, IV, 1288.

προγενεστέρως ὥρισε καὶ νὰ ἀχθῶσιν «εἰς πέρας πληρέστατον»¹. Ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας Φίρμος παρετήρησεν, ὅτι τὴν πίστιν αὐτοῦ ὁ Κελεστίνος ἐγνώρισε διὰ τῶν γραμμάτων πρὸς τὸν Κύριλλον, Ἰουβενάλιον κλπ., συμφώνως δὲ πρὸς αὐτὰ «τὸν τύπον ἐξεβίβασαμεν»². Ἄλλ' ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων Φίλιππος δὲν ἠρέσθη εἰς ταῦτα. Εἰσήγαγε νέον στοιχεῖον εἰς τὴν κρίσιν περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς πίστεως· «ἡ κεφαλὴ ὅλης τῆς πίστεως ἢ καὶ τῶν ἀποστόλων, ὁ μακαριώτατος Πέτρος ὁ ἀπόστολος»³, ἐπομένως δὲ καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, ὡς θὰ ἐπεξήγει ὁ ἴδιος ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν ἐπομένην συνεδρίαν. Τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας Θεόδοτος στρέφει ὑψηλότερον· «Δικαίαν τῆς ἀγίας συνόδου τὴν ψῆφον ἔδειξεν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τῇ ἐπιφοιτήσει τῶν γραμμάτων τοῦ θεοσεβεστάτου ἐπισκόπου Κελεστίνου καὶ τῇ παρουσίᾳ τῆς ὑμῶν θεοσεβείας».

Εἰς τὴν τρίτην συνεδρίαν, ἱκανοποιήθη ἡ ἀξίωσις τῶν ἀντιπροσώπων καὶ ἀνεγνώσθησαν ἐκ νέου τὰ πρακτικὰ τῆς καταδικῆς καὶ ἡ ἀπόφασις, ἡ ἐκδοθεῖσα συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κελεστίνου. Ὁ Φίλιππος ἀντέταξε σαφέστερον ὅ,τι ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ εἶπεν ὁ Πέτρος «ἔξαρχος καὶ κεφαλὴ τῶν ἀποστόλων, ὁ κίων τῆς πίστεως, ὁ θεμέλιος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας» ἔχει τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν, ζῆ δὲ καὶ δικάζει ἐν τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ διαδόχου τοῦ Πέτρου ἔκριναν καὶ ἐδικαίωσαν τὴν ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν⁴. Ἡ μεγαληγορία αὕτη οὐδεμίαν ἔσχεν ἀπήχησιν. Ὁ Κύριλλος συνοψίζων εἶπεν ἀπλῶς, ὅτι οἱ «τὸν τόπον ἀναπληροῦντες τῆς ἀποστολικῆς καὶ ἀπάσης δὲ τῆς κατὰ τὴν Δύσιν ἀγίας συνόδου» τῶν ἐπισκόπων, «ἐξεβίβασαν» τὰ ὀρισθέντα εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Κελεστίνου, «συνήνεσαν δὲ καὶ τῇ ψήφῳ τῇ ἐξενεχθείσῃ» κατὰ τοῦ Νεστορίου. Ἡ σύνοδος δὲν ἐκφράζεται κατὰ διάφορον τρόπον ἐν τῷ γράμματι αὐτῆς πρὸς τὸν Κελεστίνον· ἔκρινε τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίλλου, τὴν κακοδοξίαν τοῦ Νεστορίου καὶ τὴν ἐπιμαρτυρίαν τοῦ Κελεστίνου, οὕτω δὲ «ψῆφος ἐξενήνεκται δικαία καθαιρέσεως»⁵. Ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῶν ἀντιπροσώπων ἐν τῇ συνόδῳ, ἔγραψε· «Συνήθρυσαν ἡμῖν καὶ οἱ τῆς ὁσιότητος τῆς σῆς ἀπεσταλμένοι... τὴν σὴν ἡμῖν παρουσίαν δι' ἑαυτῶν χαριζόμενοι»⁶. Ὁ σύνοδος ἐθεώρει τὸν Ρώμης σύνοδρον, συνδικάζοντα καὶ συναποφαινόμενον. Παρὰ ταῦτα ἡ Ρώμη ἀκολουθεῖ τὴν ἰδίαν αὐτῆς πορείαν.

1. Mansi, IV, 1288.

2. Mansi, IV, 1289.

3. Mansi, IV, 1289.

4. Mansi, IV, 1296.

5. Mansi, IV, 1332.

6. Mansi, IV, 1336.

2. ΑΝΤΙΘΕΣΙΣ ΕΞΟΥΣΙΩΝ

Τὰ γενόμενα κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Εὐτυχοῦς ἐμφανίζουσιν ἰδιαιτέραν ἱστορικὴν σημασίαν ὡς πρὸς τὰς τάσεις τῶν ἐκκλησιῶν Ρώμης καὶ ΚΠόλεως. Τὴν κατηγορίαν κατὰ τῶν αἰρετικῶν δοξασιῶν τοῦ Εὐτυχοῦς ἐξήτασε σύνοδος ἐπισκόπων ἐνδημούντων ἐν ΚΠόλει ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ΚΠόλεως Φλαβιανοῦ. Ἡ σύνοδος αὕτη ἐχαρακτήρισε ἐαυτὴν «μεγάλην» ἐπειδὴ προφανῶς συνήδρευον ἐπίσκοποι ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολῆς (448). Ἡ «μεγάλη» αὕτη σύνοδος ἀνέκρινε λεπτομερῶς τὰ τῆς αἵρέσεως καὶ κατεδίκασε τὸν Εὐτυχῆ. Ἐκρίνε κυριαρχικῶς κληρικὸν ὑπαγόμενον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ΚΠόλεως, τὴν δὲ ἀπόφασιν αὐτῆς, ὡς ἀφορῶσαν εἰς ζήτημα πίστεως, ἀνεκοίνωσε καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν Ρώμην. Ὁ Φλαβιανὸς ἔγραψε πρὸς τὸν Ρώμης Λέοντα· «Πάσαι τὴν ἐπ' αὐτῷ (τῷ Εὐτυχεῖ) γενομένην πρᾶξιν ἀπεστείλαμεν τῇ σῇ ὁσιότητι, ἐν ἣ καὶ τῆς ἱερωσύνης αὐτόν, ὡς ἐπὶ τούτοις ἀλόντα, ἐγυμνώσαμεν καὶ τοῦ προστατεῖν μοναστηρίου, καὶ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας· ὥστε καὶ τὴν σὴν ὁσιότητα γνοῦσαν τὰ κατ' αὐτόν, πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν σὴν θεοσέβειαν τελοῦσι θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις δῆλῃν ποιῆσαι τὴν αὐτοῦ δυσσέβειαν· ἵνα μὴ ἀγνοία πολλὰκις τῶν παρ' αὐτοῦ φρονηθέντων, ἐφ' οἷς τε ἐάλω-σαφῶς, ὡς πρὸς ὁμόδοξον, ἢ διὰ γραμμάτων ἢ καὶ ἐτέρως, τὰς πρὸς αὐτὸν ὁμιλίας εὐρεθῶσι ποιούμενοι»¹. Ἐπομένως ὁ Φλαβιανὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐθεώρει τελειωτικὴν.

Ἄλλ' εἰς τὴν Ρώμην ἐγνώσθη, ὅτι ὁ Εὐτυχῆς ἔδωκεν ἐν αὐτῇ τῇ συνόδῳ «λίβελλον ἐκκλήτου» καὶ ὁ Λέων ζητεῖ νὰ δικάσῃ ἐκ νέου ὡς ὑπέρτατος κριτής. Ὁ Φλαβιανὸς ὤφειλε, κατὰ τὸν Λέοντα, νὰ ἀναφερθῇ πρὸς αὐτόν· «πρὸ πάντων διδασκαλίᾳ σῆς ἀναφορᾶς διδάξαι, ἐφ' ᾧ τε ἡμᾶς περὶ τῆς πίστεως τῶν πραχθέντων μὴ δύνασθαι ἀμφιβάλλειν»². Ὁ Λέων ἤθελεν ἀναβολὴν τῆς ἀποφάσεως διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ γνωρίσῃ τὸν τρόπον τῆς ἐφαρμογῆς τῆς δικαιοσύνης καὶ τὴν σκέψιν τοῦ Φλαβιανοῦ περὶ τῆς αἰρετικῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐτυχοῦς· «προσέχοντες τῇ αἰτίᾳ, θέλομεν τοῦ σοῦ φάκτου τὸν λογισμὸν μαθεῖν, καὶ πάντα ὑπερτεθῆναι ἄχρι τῆς ἡμετέρας γνώσεως, ἐπειδὴ ἡμεῖς οἱ βουλόμενοι τῶν ἱερέων τοῦ δεσπότου δικαίας εἶναι τὰς κρίσεις, οὐδὲν δυνάμεθα, μὴ διαγνωσθέντων τῶν πραγμάτων, εἰς μέρους προκριμα ἀποφῆνασθαι, πρὶν ἢ τὰ πραχθέντα μετὰ ἀληθείας ἀκούσωμεν»³.

Παρὰ τὸ δίκαιον τῶν ἀπόψεων τούτων, τὸ κύρος καὶ τοῦ Φλαβιανοῦ καὶ τῆς συνόδου διεσελοντο. Ὁ Φλαβιανὸς ἀπαντῶν εἶνε λίαν σαφῆς εἰς τὰς σκέψεις του. Ἡ τήρησις τῆς ἀγνότητος τῆς πίστεως εἶνε ὑπόθεσις κοινῆ, ὥστε ἦτο ἀναγκαῖον νὰ μὴ παρίδῃ τὴν ὀρθὴν πίστιν βλαπτο-

1. Mansi, V, 1233.

2. Migne, ser. lat., 54, 732.

3. Migne, ἐνθ' ἀνωτέρω. Β. Στεφανίδου, Οἱ Πάπαι Κελεστίνος ὁ Α' καὶ Λέων ὁ Α'. Ἐπειρηγὶς Ἐταίρ. Βυζαντινῶν Σπουδῶν, Α' (1924), σ. 66.

μένην καὶ ἀνανεουμένην παρὰ τοῦ «μοναχοῦ Εὐτυχοῦς» τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀπολλιναρίου καὶ τοῦ Οὐαλεντίνου. Ἀρκεῖ ἡ παραβολὴ πρὸς τὰ ὑπομνήματα τῆς ἐν Ἐφέσῳ συνόδου διὰ νὰ πεισθῇ ὁ Λέων περὶ τῆς κακοδοξίας τοῦ Εὐτυχοῦς. Οὗτος λοιπὸν ὑπέστη «δικαίαν καὶ κανονικὴν καθαιρέσιν». Περίπτωσις ἐκκλήτου δὲν ὑπῆρχεν ἦτο πρόπον ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης νὰ οἰκειωθῇ κοινὴν ὑπόθεσιν καὶ νὰ συμφηφίσῃ «τῇ γενομένη κατ' αὐτοῦ κανονικῶς καθαιρέσει»¹.

Κατὰ τὸν Λέοντα λοιπὸν, ὁ Φλαβιανὸς ὄφειλε πρωτίστως νὰ γνωστοποιήσῃ τὰ γεγονότα εἰς αὐτόν. Ἐπὶ τῇ ἐκκλήσει δὲ τοῦ Εὐτυχοῦς θὰ ἐξήταζεν ἔκ νέου ὁ Λέων τὸ ζήτημα καὶ θὰ ἔκρινε κατὰ τὰ στοιχεῖα τῆς ἐξετάσεως ταύτης. Κατὰ τὸν Φλαβιανὸν ὅμως, ἡ ἀπόφασις τῆς ἐνδημούσης συνόδου ἦτο δικαία, κανονικὴ καὶ ὀριστικὴ, τὸ σύμφηρον δὲ τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης ἦτο ἀναγκαῖον διὰ τὸ κῦρος τῆς ἀποφάσεως καὶ ἐν τῇ Δύσει. Ἄλλ' ὅτε ὁ Λέων κατεδίκασε τὴν αἵρεσιν, ὁ Θεοδόσιος β' εἶχεν ἤδη ἀναθέσει εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας Διόσκορον τὴν σύγκλησιν συνόδου ἐν Ἐφέσῳ (449)².

Εἶνε ἡ γνωστὴ «κληστρικὴ σύνοδος». Ὁ Φλαβιανὸς ὑπέστη διαφόρους ταπεινώσεις, καθηρέθη, ἐκακοποιήθη, ἐποδοπατήθη ὑπὸ τοῦ Διοσκόρου καὶ τῶν παραβολάνων του καὶ ἀπέθανεν. Ἡ χριστιανικὴ συνείδησις ἐξάνεστη ἐνώπιον τοιούτων ἐγκληματικῶν πράξεων καὶ ἀνεξαρτήτως πάσης ἐκκλήσεως τοῦ Φλαβιανοῦ πρὸς τὴν Ρώμην, ἡ σύγκλησις νέας συνόδου ἦτο ἐπιβεβλημένη. Εἰς τὴν τοιαύτην δὲ ἀναστάτωσιν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἦτο ἐπόμενον, ὅπως τὸ κῦρος τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης ἐμφανισθῇ μετὰ νέας αἴγλης.

3. EN TH, ΣΥΝΟΔΩ, ΤΗΣ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ

Ὁ αὐτοκράτωρ Μαρκιανὸς ἔνεκα τῆς γενικῆς πολιτικῆς, τὴν ὁποίαν ἠκολούθει ἔναντι τοῦ δυτικοῦ κράτους, ἐνίσχυσε σπουδαίως τὸ κῦρος τοῦτο. Αἱ ἐπιστολαὶ του πρὸς τὸν Ρώμης Λέοντα μαρτυροῦσιν, ὅτι οὐδόλως παρεγνώριζε τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκουμένικῃ Ἐκκλησίᾳ.

Ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνόδῳ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ρώμης κατέχουσι τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν ἱεραρχικὴν σειρὰν τῶν ἐπισκόπων. Τὴν δευτέραν, κατὰ τοὺς κανόνας, ὁ ἐπίσκοπος ΚΠόλεως. Ἐπὶ κεφαλῆς ὅμως ἴστανται ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν συγκλητικῶν. Οὗτοι διευθύνουσι τὰς συζητήσεις, θέτουσι τὰ ζητήματα ἐνώπιον τῆς συνόδου, ἀνακεφαλαιοῦσι τὰς ἐκφρασεῖσας γνώμας καὶ ἀποφαίνονται ἐπὶ τῶν διαφορῶν περιπτώσεων. Ἐν τῇ δευτέρῃ συνεδρίᾳ, ἀνεγνώσθησαν τὸ σύμβολον τῆς Νικαίας, τὸ σύμβολον τῆς ΚΠόλεως, αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Κυρίλλου καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Λέοντος πρὸς τὸν Φλαβιανόν.

Ἐν τῇ τετάρτῃ πράξει, οἱ ἄρχοντες καὶ ἡ σύγκλητος ἐκάλεσαν τὴν σύνοδον, ὅπως ἐἀδηλώσῃ τὴν πίστιν αὐτῆς, ἀφοῦ πρωτίστως ἐβεβαίωσαν, ὅτι

1. Migne, ser. lat., 54, 748.

2. Mansi, VI, 600.

ὁ αὐτοκράτωρ ἔχει τὴν πίστιν τῆς Νικαίας, τῆς ΚΠόλεως, τῆς Ἐφέσου καὶ δέχεται τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Λέοντος. Ταῦτα πάντα ἐβεβαίωσαν καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ρώμης. «Ἡ ἀγία—εἶπον—καὶ οἰκουμενικὴ καὶ μακαρία σύνοδος τῶν τριακοσίων δέκα ὀκτῶ τῆς πίστεως τὸν κανόνα, τὸν ἐν τῇ Νικαίᾳ παρ' αὐτῶν ἐκτεθέντα, καὶ τοὺς ὄρους κρατεῖ, καὶ μεταδιώκει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ἑκατὸν πενήκοντα συναχθεῖσα σύνοδος ἐν τῇ ΚΠόλει ἐπὶ τοῦ τῆς μακαρίας μνήμης Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, τὴν αὐτὴν πίστιν ἐβεβαίωσαν· οὗτινος συμβόλου τὴν ἔκθεσιν ἢ ἐπὶ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ Κυρίλλου σύνοδος ἐν τῇ Ἐφέσῳ ἐξενεχθεῖσα, ἐν ἣ Νεστορίος κατεδικάσθη, ὁμοίως ἀσπάζεται, ἀλλὰ καὶ τοῦ μακαριωτάτου ἀνδρός, πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἀρχιεπισκόπου Λέοντος, τοῦ Νεστορίου καὶ Εὐτυχοῦς αἴρεσιν καταδικάσαντος τὰ ἀποσταλένια γράμματα φανεροῦσι ποία τῆς ἀληθείας ἢ πίστεως»¹. Ἀκολούθως ἐκλήθη ἕκαστος ἐπίσκοπος νὰ «διδάξῃ» ἐὰν ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Λέοντος εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν ἔκθεσιν τῶν πατέρων τῆς Νικαίας καὶ τῆς ΚΠόλεως. Ἄνευ περιττῶν προσθηκῶν, ὁ ΚΠόλεως Ἀνατόλιος εἶπεν, ὅτι «συνάδει ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ὀσιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Λέοντος» πρὸς τὸ σύμβολον τῆς Νικαίας, τῆς ΚΠόλεως καὶ πρὸς τὰ προαχθέντα ἐν Ἐφέσῳ. Πάντες οἱ ἐπίσκοποι ἐπανελάβον τὴν διατύπωσιν ταύτην. Ἐπανελήφθη δηλαδὴ ὅ,τι καὶ ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ τρίτῃ Συνόδῳ. Ἐν ταύτῃ οἱ σύνοδοι ἐπίσκοποι ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίλλου, ὡς συμφώνου πρὸς τὴν ὀρθὴν πίστιν τῆς Νικαίας. Καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος ἐπίσης ἄνευ ἄλλης θεολογικῆς συζητήσεως, ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας τοῦ Λέοντος, ὡς συμφώνου πρὸς τὴν πίστιν τῆς Νικαίας, τῆς ΚΠόλεως καὶ Ἐφέσου. Ὅτε δὲ ὁ Μαρκιανὸς ἐν τέλει ἠρώτησεν «εἰ κατὰ συναίρεσιν πάντων τῶν ὀσιωτάτων ἐπισκόπων ὁ νῦν ἀναγνωσθεὶς ὄρος ἐξεφωνήθη», ἡ σύνοδος ἀπήντησεν· «αὕτη ἡ πίστις τῶν πατέρων· αὕτη ἡ πίστις τῶν ἀποστόλων»². Ταῦτα ὡς πρὸς τὸν καθορισμὸν τῆς πίστεως.

4. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΙΣ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΠΟΛΕΩΣ

Ἡ σύνοδος ἐξήτασε καὶ ζητήματα διοικητικά, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἀνάμιξις τοῦ ἐπισκόπου ΚΠόλεως ἐμφανίζεται λίαν ἐυσεβῶς. Κυρίως δὲν προσβλήθη ἀντίρροσις διὰ τὴν ἀνάμιξιν ταύτην εἰς τὰ ζητήματα τῶν διαφορῶν ἐπισκοπῶν, ἀφοῦ τῆς ἐνδημούσης ἐν ΚΠόλει συνόδου μετεῖχον ἐπίσκοποι καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς. Σοβαραὶ ἀνωμαλῖαι, διενέξεις, κανονικαὶ παραβάσεις συνετέλουν, ὥστε οἱ διαφερόμενοι ἐπίσκοποι νὰ ἀναφέρωνται εἰς τὸν ἐπίσκοπον ΚΠόλεως διὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ δικαίου, πάντοτε ὅμως ἐντὸς τῶν ὀρίων τῶν κανονικῶν καταστάσεων. Ὁ ἐπίσκοπος Νικομηδείας ἀγωνιζόμενος νὰ διατηρήσῃ προνομίας τινὰς κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του ἐπι-

1. Mansi, VII, 9.

2. Mansi, VII, 169.

σκόπου Νικαίας, εἶπε χαρακτηριστικῶς· «ἀγαπῶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς μεγαλονύμου Κωνσταντινουπόλεως, κρατούντων τῶν κανόνων»¹.

Εἰς τὰ ἀρχαῖα ἔθη ἐδίδετο ἰδιάζουσα σημασία. Ταῦτα ἀπετέλουν νόμους καὶ οἱ ἐπωφελοῦμενοι ἐκ τῶν τοιούτων ἐθῶν, οὐδόλως ἐπέτρεπον μείωσιν αὐτῶν. Οὕτω ἐξητάσθη ἡ περίπτωσις τοῦ ἐπισκόπου Τύρου Φωτίου. Σύνοδος ἐπισκόπων ἐν ΚΠόλει, παρόντος καὶ τοῦ Ἀντιοχείας Μαξίμου, εἶχεν ἀναγνωρίσει μητρόπολιν τὴν Βηρυτὸν καὶ ὑπήγαγεν εἰς αὐτὴν πόλεις ἀποσπασθείσας ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Τύρου. Ἄλλ' ὁ Τύρου ἀγνοήσας ταῦτα, χειροτόνησεν ἐπισκόπους διὰ τὰς ἀποσπασθείσας ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πόλεις. Ἡ ἐν ΚΠόλει σύνοδος κατήγγειλε αὐτοὺς καὶ ἐπέβαλεν εἰς τὸν Φώτιον «ἀκοινωνησίαν». Ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος ἐπιληφθεῖσα τῆς ὑποθέσεως, ἐξήτασεν ἐὰν ἐδικαιοῦτο ὁ Ἀνατόλιος νὰ καταδικάσῃ τὸν Φώτιον ὁπότεν' ἐὰν εἶχεν ἀρμοδιότητα νὰ ἀφαιρέσῃ πόλεις ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Τύρου' ἐὰν ἡδύνατο νὰ ὀνομασθῇ σύνοδος ἡ συνέλευσις τῶν ἐν ΚΠόλει ἐνδημούντων ἐπισκόπων. Ἡ σύνοδος συνεφώνησεν, ὅτι οὐδεὶς κατακρίνεται ἀπὸν, ὅτι ἡ συνέλευσις ἐκείνη ἔκαλεῖτο σύνοδος ἐπειδὴ «οἱ καταπονούμενοι τῶν δικαίων ἀπολαύουσι», κατ' ἀρχαίαν δὲ συνήθειαν οἱ ἐν ΚΠόλει ἐνδημοῦντες ἐπίσκοποι ἔκρινον περὶ τῶν παρουσιαζομένων ζητημάτων' ὅτι δὲ τὴν ἰσχὺν τῶν κανόνων δὲν ἡδύνατο νὰ ἀνατρέψῃ πολιτικὴ πράξις, τῆς ὁποίας εἶχεν ἐπωφεληθῆ ὁ Βηρυτοῦ. Ἐπομένως, ὁ Τύρου εἶχε τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν πόλεων τῆς πρώτης Φοινίκης, ὁ δὲ Βηρυτοῦ δὲν ἡδύνατο νὰ διεκδικῇ πόλεις τῆς ἐπαρχίας ταύτης².

Διὰ τὸν Μάξιμον Ἀντιοχείας, τὸν ὁποῖον ἐδέχθη ὁ Λέων εἰς κοινωνίαν, ὁ Ἀνατόλιος «συναινεῖ» καθὼς καὶ ἡ σύνοδος. Οἱ ἐπίσκοποι δὲ Κορίνθου καὶ Κυζίκου ἀκολουθοῦσι «τῇ καταθέσει τῶν ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας καὶ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Ἀνατολίου»³.

Ἐπίσης ὁ Ἀντιοχείας ψηφίζει ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἐδέσσης Ἰβᾶ, καθὼς «συνέδοξεν» εἰς τὸν Λέοντα καὶ εἰς τὸν Ἀνατόλιον⁴.

Μετὰ τὴν ἀποφασισθεῖσαν ἕξωσιν τῶν δύο ἐπισκόπων Ἐφέσου, ὧν ὁ μὲν κατέλαβε τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην «ἐξ ἐφόδου βιαίως», ὁ δὲ διὰ «συνωμοσίας», οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐπαρχίας Ἐφέσου ἐπέμειναν, ὅπως ἡ ἐκλογὴ καὶ ἡ χειροτονία τοῦ νέου ἐπισκόπου τελεσθῆ ἐν Ἐφέσῳ. Ἀνεγνωρίζετο μὲν τὸ ἔθος τοῦτο, ἀλλ' ἐξέλιπεν ἡ ἐμπιστοσύνη, ὅτι θὰ ἐξελέγετο ὁ ἄξιος. Ἐγένετο ὑπόμνησις τῶν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου γεγονότων, οἱ δὲ κληρικοὶ τῆς ΚΠόλεως ἐβόησαν «τὰ τῶν πατέρων τῶν ὀν' κρατεῖτω, τὰ πρόνομια ΚΠόλεως μὴ ἀπόληται, ἡ χειροτονία κατὰ τὸ ἔθος ὑπὸ τοῦ ὧδε ἀρχιεπισκόπου γίνεται»⁵.

1. Mansi, VII, 313.

2. Mansi, VII, 92—93.

3. Mansi, VII, 260.

4. Mansi, VII, 264.

5. Mansi, VII, 293.

Ἄλλ' εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς διαφορᾶς τῶν ἐπισκόπων Νικαίας καὶ Νικομηδείας, ἡ σύνοδος ἔχει ἄλλην προτίμησιν. Ἐδείχθη, ὅτι ὁ ἱερός Χρυσόστομος εἶχεν ἀναθέσει εἰς τὸν Νικαίας νὰ μεταβῆ εἰς Βασιλινούπολιν πρὸς διευθέτησιν ζητημάτων τινῶν¹. Κληρικοὶ δὲ τῆς πόλεως ταύτης, τιμωρηθέντες ὑπὸ τοῦ Νικαίας, προσέφυγον εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις ἠθώωσεν αὐτούς. Ἄλλ' ὁ Νικομηδείας, ὅστις διεξεδίκει τὴν Βασιλινούπολιν, τὰς παρεμβάσεις ταύτας ἀπέδιδεν εἰς τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς δὲν ὑπῆρχε μητροπολίτης ἐν Νικομηδείᾳ. Ἐγγώσθη ὁμοῦ «ἐκ πολλῶν γραμμάτων», ὅτι ὁ ΚΠόλεως «ἢ τὴν χειροτονίαν αὐτὸς ἐνεργεῖ ἐν τῇ Βασιλινουπόλει μετὰ τῶν λοιπῶν, ἢ ἐπιτρέπει γενέσθαι»². Ἄλλ' εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἡ σύνοδος ἠθέλησε τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχαίων ἐθῶν. Οἱ δὲ ἀρχοντες καὶ οἱ συγκλητικοὶ ὤρισαν, ὅπως τὴν μὲν αὐθεντίαν ἔχη εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς Βιθυνίας ὁ Νικομηδείας, τὴν τιμὴν δὲ μόνην τοῦ μητροπολίτου ὁ Νικαίας. Προσέθηκαν ὁμοῦ ἀμέσως· «ὅσα δὲ τῷ θρόνῳ τῆς κατὰ τὴν μεγαλῶνυμον ΚΠολιν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας περὶ τῶν χειροτονιῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρμόττει, ταῦτα κατὰ τὰ ξιν οἰκείαν ἐπὶ τῆς ἀγίας γυμνασθήσεται συνόδου»³.

5. Ο ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΟΓΔΟΟΣ ΚΑΝΩΝ

Εἶχον ἐπέλθει μετατροπαί, αἵτινες ἦτο ἀνάγκη νὰ ρυθμισθῶσιν. Οἱ ἀρχοντες δὲν παρεῖδον τὴν πραγματικότητα ταύτην. Πᾶσαι αἱ διοικητικαὶ διαμφοισβητήσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ σύνοδος ἠσχολήθη, ἀπεδείκνυον τὴν ἔκτασιν τοῦ κύρους τοῦ ἐπισκόπου ΚΠόλεως. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἦτο ἤδη κέντρον ἐνότητος, κανονικῆς ἐνεργείας καὶ διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ σύνοδος ἀνεγνώρισε τὴν ἰδιάζουσαν θέσιν τοῦ ἐπισκόπου τούτου, συμφώνως πρὸς τὸν κανόνα τῶν ἑκατὸν πενήκοντα πατέρων, προέβη εἰς τὴν ἐπεξήγησιν τοῦ κανόνος τούτου καὶ ὥρισε τὰς προνομίας καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν δεκάτην πέμπτην συνεδρίαν τῆς συνόδου ἐξεφωνήθησαν ἐκκλησιαστικοὶ «ἄροιοι», δηλαδὴ κανόνες, ἐν οἷς καὶ ὁ εἰκοστός ὕγδοος, ἀλλ' ἐν ἀπουσίᾳ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ρώμης⁴. Τὴν ἐλομένην, ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τούτων Πασχασίνος προεκάλεσε τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τῶν γενομένων κατὰ τὴν δεκάτην πέμπτην συνεδρίαν, ἔψεξεν αὐτὰ ὡς παρὰ τοὺς κανόνας καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιστήμην καὶ ἐζήτησε νὰ ἀναγνωσθῶσι τὰ πεπραγμένα διὰ νὰ κριθῶσιν ἐὰν ἦσαν δίκαια ἢ ἀδίκαια. Ὁ ἀρχιδιάκονος ΚΠόλεως Ἀέτιος εἶπεν, ὅτι ἡ σύνοδος ἐκτὸς τοῦ ζητήματος περὶ τῆς πίστεως, ἐξήτασε κατὰ τὸ ἔθος καὶ ἕτερά τινα ζητήματα. Τοι-

1. Mansi, VII, 305.

2. Mansi, VII, 313.

3. Mansi, VII, 313.

4. Mansi, VII, 424. Ed. Schwartz, Concilium universale Chalcedonense, I, III, 88 ἐξ.

οὗτον ἦτο τὸ περὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς ΚΠόλεως. Ἄλλ' οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης μὴ ἔχοντες σχετικὰς ἐντολάς, δὲν μετέσχον τῆς συνεδρίας. Ἡ πρᾶξις ἦτο κανονικὴ, δὲν ἐγένετο ἐν παραβύστω καὶ ἔφερε τὰς ὑπογραφὰς τοῦ ΚΠόλεως, τοῦ Ἀντιοχείας, τοῦ Ἱεροσολύμων, τοῦ Ἡρακλείας, τοῦ Κυζίκου καὶ ἄλλων ἐπισκόπων¹. Ταῦτοχρόνως ἀνεγνώσθησαν καὶ οἱ περὶ τῆς ἱεραρχικῆς τάξεως κανόνες τῶν ἐν Νικαίᾳ καὶ ΚΠόλει οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἱ δὲ ἄρχοντες ἐκάλεσαν τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ἀσιανῆς καὶ τῆς Ποντικῆς διοικήσεως νὰ εἴπωσιν, ἐὰν ὑπέγραψαν οἰκεία γνώμη ἢ βιασθέντες.

Μετὰ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων², οἱ ἄρχοντες συνώψισαν· «ἐκ τῶν πεπραγμένων, καὶ ἐκ τῆς ἐκάστου καταθέσεως» ἐδηλοῦτο, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης ἔχει τὸ πρωτεῖον τιμῆς. «Χορῆναι δὲ—ἐξηκολούθησαν—τὸν ὀσιώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς βασιλίδος ΚΠόλεως νέας Ρώμης τῶν αὐτῶν πρεσβείων τῆς τιμῆς ἀπολαύειν καὶ αὐτὸν ἐξ αὐθεντίας ἐξουσίαν ἔχειν τοῦ χειροτονεῖν τοὺς μητροπολίτας ἐν τε τῇ Ἀσιανῇ καὶ Ποντικῇ καὶ Θρακικῇ ταῖς διοικήσεσι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ὥστε ψηφίζεσθαι μὲν παρὰ τῶν ἐκάστης μητροπόλεως κληρικῶν καὶ κτητόρων καὶ λαμπροτάτων ἀνδρῶν, ἔτι μὴν καὶ παρὰ τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων πάντων ἢ τῶν πλειόνων καὶ ἐπιλέγεσθαι, ὅνπερ ἂν οἱ προειρημένοι ἄξιον εἶναι τῆς κατὰ τὴν μητρόπολιν ἐκκλησίας ἐπίσκοπον δοκιμάσειεν, ἀναφέρεσθαι δὲ παρὰ πάντων τῶν ἐπιλεγασμένων τῷ ὀσιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς βασιλίδος ΚΠόλεως ἐπὶ τῷ ἐν αὐτῷ εἶναι εἴτε βούλεται τὸν ἐπιλεχθέντα ἐνταῦθα παραγενόμενον χειροτονηθῆναι, εἴτε κατ' ἐπιτροπὴν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῇ ψήφῳ τῆς ἐπισκοπῆς τυχεῖν»³. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἐπίσκοποι ἐπεκρότησαν ταῦτα, τὴν δὲ ὁρμὴν τοῦ Λουκινσίου, ἀντιπροσώπου τῆς Ρώμης, διαμαρτυρηθέντος καὶ θεωρήσαντες «ὑβρίον» καὶ «ἀνατροπὴν τῶν κανόνων» ταῦτα, ἀνεχαίτισαν οἱ ἄρχοντες· «ὅσα διελαλήσαμεν, πάντα ἢ σύνοδος ἐκύρωσεν»⁴.

Οὕτω ἐσημειοῦτο μὲν σπουδαῖος σταθμὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν, ἐπήρχετο δ' ὁμοῦς ρῆγμα πρὸς τὴν Δύσιν. Οἱ ἐν ΚΠόλει ἐξήτησαν συντόνως τὴν ἀνασύνδεσιν. Οἱ πατέρες τῆς συνόδου ἀναγγέλλοντες εἰς τὸν Λέοντα τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς, διέλαβον καὶ περὶ τοῦ ψηφισθέντος κανόνος. Ἦτο ἀνάγκη νὰ κυρωθῇ ἔθος ἀπὸ πολλοῦ κρατήσαν, τῆς χειροτονίας δηλονότι τῶν μητροπολιτῶν τῶν διοικήσεων ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ΚΠόλεως καὶ νὰ πρυτανεύσῃ ἢ εὐταξία εἰς τὰς μητροπόλεις, τὴν ὁποίαν ἀνέρεπον κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ κατὰ τὴν ἐκλογὴν μητροπολιτῶν. Πρὸς τοῦτο, ἐβεβαιώθη ὁ τρίτος κανὼν τῆς δευτέρας οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐθεσπίσθη

1. Mansi, VII, 428. Ed. Schwartz, ἐνθ' ἀν., σ. 94.

2. Ed. Schwartz, ἐνθ' ἀν., σ. 95 ἐξ.

3. Ed. Schwartz, ἐνθ' ἀν., σ. 99.

4. Ed. Schwartz, αὐτόθι.

ὁ νέος κανὼν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν βασιλέων, τῆς συγκλήτου, τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς βασιλευούσης¹.

Τὰ αὐτὰ περίπου διελάμβανε καὶ τὸ γράμμα τοῦ Μαρκιανοῦ πρὸς τὸν Λέοντα. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔγραφεν, ὅτι ἡ σύνοδος διέτυπωσεν ὅ,τι καὶ ὁ κανὼν τῆς δευτέρας οἰκουμενικῆς Συνόδου περὶ τῆς τιμῆς «τῆς σεπτῆς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν»· ἵνα δηλαδή μετὰ τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης, «ὁ τῆς ΚΠόλεως εὐθέως ἐπίσκοπος δεύτερον ἔχει τόπον, ἐπειδήπερ καὶ ἡ αὐτὴ περιφανεστάτη πόλις νεωτέρα Ρώμη προσαγορεύεται». Ἐζήτησε δὲ ὁ Μαρκιανὸς τὴν συναίνεσιν τοῦ Λέοντος, διότι οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ «σφοδρότατα ἐκόλυον περὶ τῆς αὐτῆς σεπτῆς ἐκκλησίας τυπωθῆναι τι ἐν τῆ συνόδῳ»².

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀνατόλιος μετ' ἐξαιρέτου φιλοφροσύνης ἐκφραζόμενος, ἐζήτησεν ὅπως ὁ κανὼν τύχῃ «συναίνεσεως καὶ βεβαιότητος» παρὰ τοῦ Λέοντος· διότι ὁ «θρόνος ΚΠόλεως ἔχει πατέρα τὸν ἀποστολικὸν θρόνον ὑμῶν κατ' ἐξαιρέτον ἑαυτὸν συνάψας ὑμῖν»³.

Ἀτυχῶς ἡ ἀπάντησις τοῦ Λέοντος εἶναι πλήρης πικροτάτων ἐκφράσεων καὶ κατηγοριῶν, γραφεῖσα ἔμφανως ἐν ὄρα θυμικῆς διεγέρσεως. Κατηγορεῖται ὁ Ἀνατόλιος ὡς λαβὼν τὴν χειροτονίαν ἀντικανονικῶς, ὡς παραλύσας τοὺς ἐν Νικαίᾳ κανόνας διὰ τὰ ἀπολεσθῆναι ἢ ἀξία τοῦ προνομίου τῆς δευτέρας τιμῆς τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς τρίτης τοῦ Ἀντιοχείας, καὶ τὰ ὑπαχθῶσιν οἱ μητροπολιταὶ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του· ὡς ἐπωφεληθεὶς συνόδου οἰκουμενικῆς, συνελθούσης εἰδικῶς διὰ ζήτημα πίστεως, διὰ τὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑπεροφίαν του. Ὁ Λέων ἐπιτίθεται καὶ κατὰ τῆς δευτέρας οἰκουμενικῆς Συνόδου· ἦτο σύνοδος, κατ' αὐτόν, «ἐπισκόπων τινῶν», τῆς ὁποίας τοὺς κανόνας ἠγγόει. Ἐὰν δὲ ὁ Ἀνατόλιος ἐζήτηι τὰ ἀδύνατα, θὰ ἀπεστέρει ἑαυτὸν τῆς εἰρήνης πάσης τῆς ἐκκλησίας⁴.

Τὸ δριμύ τοῦτο κατηγορητήριον ἐπανάλαβεν ὁ Λέων, γράψας καὶ πρὸς τὸν Μαρκιανόν. Ὁ Ἀνατόλιος ὄφειλε τὰ ἀρκεσθῆναι, ἔχων πόλιν βασιλίδαν «ἣν τινα ἀποστολικὸν θρόνον ποιῆσαι οὐ δύναται· ἀλλ' οὐδέ τινα τρόπον ἐλπίσει, ἄπερ διὰ τὸ προσαρροῦσαι ἐτέρους, δύναται ἀξίηθῆναι»⁵.

1. Migne, ser. lat., 54, 956. Ἐν τῷ «δρῳ» τῆς συνόδου διελαμβάνοντο καὶ τὰ ἐξῆς· «αἱς (ἐπιστολαῖς κατὰ τοῦ Νεστορίου) καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ τῆς μεγίστης Ρώμης προέδρου, τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Λέοντος, τὴν γραφεῖσαν πρὸς τὸν ἐν ἀγίοις ἀρχιεπίσκοπον Φλαβιανὸν ἐπ' ἀναίρεσει τῆς Ἐδύτουσ κακονοίας, [ἄτε δὴ τῆ τοῦ μεγάλου Πέτρου ὁμολογία συμβαίνουσαν, καὶ κοινήν τινα στήλην ὑπάρχουσαν κατὰ τῶν κακοδοξούντων] εἰκότως συνήρμουσεν» (Mansi, VII, 113). Τὰ ἐντός τῶν ἀγκυλῶν εἶναι προφανῶς παρεῖσακτα. Πιθανῶς ἐσημειοῦντο εἰς τὸ περιθώριον χειρογράφου τινὸς καὶ εἰσῆχθησαν εἰς τὸ κείμενον ὑπὸ ἀντιγραφῆς.

2. Ed. Schwartz, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 55.

3. Ed. Schwartz, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 53-54.

4. Ed. Schwartz, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 58.

5. Ed. Schwartz, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 62.

6. ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ὁ κανὼν ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἐστράφη ἡ μῆνις τοῦ Λέοντος, οὔτε νεωτερισμὸν τινα εἰσήγεν εἰς τὴν Ἀνατολήν, οὔτε καὶ τὴν ἱεραρχικὴν θέσιν τοῦ Ρώμης ὑπεβίβαζεν. Αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς ἤδη ἀπὸ χρόνων μακρῶν εἶχον κέντρον τὴν ἐκκλησίαν τῆς ΚΠόλεως καὶ δι' αὐτῆς ἐρρῦθμιζον τὰς ἀναφυομένας διαφορὰς των. Τὸ πρεσβεῖον τιμῆς, διὰ τοῦ ὁποίου ἠθέλησαν νὰ περιβάλωσιν αὐτὴν καὶ ἡ δευτέρα καὶ ἡ τετάρτη οἰκουμενικὴ Σύνοδος, δὲν ἀπέβλεπεν εἰς ἱκανοποίησιν ἀκαίρου «φιλοδοξίας». Οἱ ἐπίσκοποι τῶν δύο τούτων Συνόδων δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καταπέσωσιν εἰς ὄργανα ἐγκαθιδρύσεως τοιαύτης «φιλοδοξίας», τῆς ὁποίας τὰς συνεπειὰς θὰ ἐδοκίμαζον αὐτοὶ πρῶτοι. Θὰ ἠδύνατό τις μᾶλλον νὰ εἶπῃ, ὅτι φιλοδοξία ἦτο ἡ μὴ ἀνοχὴ ἄλλης ἐκκλησίας ἐχούσης πρεσβεῖόν τι τιμῆς.

Ὁ L. Duchesne¹ ἀναγνωρίζει, ὅτι πρακτικῶς ὁ κανὼν δὲν ἀπετέλει «μεγάλην καινοτομίαν», ἀφοῦ ἤδη ἀπὸ τριῶν γενεῶν ἐφηροῦζετο ὅ,τι ὁ κανὼν ὤριζεν. Καὶ ὁ P. Batiffol² ὁμολογεῖ, ὅτι δυσκόλως δικαιούται ἡ ἀντίστασις τοῦ Λέοντος, ἐπειδὴ ὁ κανὼν δὲν ἀφήρει τὰ δικαιώματα τῶν ἀνατολικῶν μητροπόλεων ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ἐπισκόπου ΚΠόλεως. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ G. Bardy³ δέχεται, ὅτι οὐδὲν ἀπολύτως νέον ἀπεφάσισεν ἡ σύνοδος, ἀλλ' ἠρκέσθη νὰ ἐπικυρώσῃ ὅ,τι ἤδη ὁ τρίτος κανὼν τῆς Συνόδου τοῦ 381 διηγόρευεν.

Ὁ Λέων παρουσίαζεν ἑαυτὸν ὑπερασπιστὴν τῶν ἐν Νικαίᾳ ἀποφασισθέντων περὶ τῆς σειρᾶς τῶν τριῶν μεγάλων μητροπόλεων. Ταυτοχρόνως ὁμως ἰσχυρίσθη, ὅτι ὁ ΚΠόλεως δὲν ἠδύνατο νὰ «αὐξηθῆ» ἐπειδὴ ὁ θρόνος τῆς πόλεως ταύτης δὲν ἦτο ἀποστολικός. Ἡ Ἀνατολὴ ἠμμοίρει ἀποστολικῶν θρόνων, ἐν τούτοις ὁ Λέων οὐδένα τούτων ἐθεώρει ἰσοστάσιον καὶ ἰσοτιμον πρὸς τὸν θρόνον τῆς Ρώμης, τὸν ὁποῖον ἐνεφάνιζεν οὐχὶ ὡς ἓνα τῶν ἀποστολικῶν θρόνων, ἀλλ' ὡς τὸν μόνον, ἕνεκα τοῦ Πέτρου. Ἐπομένως ὁ Λέων εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς ΚΠόλεως εἰς «δεύτερον πατριαρχεῖον», κατὰ τὴν ἐκφρασιν τοῦ B.—J. Kidd⁴, ἔβλεπεν ἀντίπαλον τῆς ἰδίας του ἐξουσίας. τὴν ὁποίαν ἠθέλεν ἐξαπλουμένην ἐπὶ τῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ ἡ μὲν ἀντίστασις αὕτη δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνακόψῃ τὴν δύναμιν τῆς πραγματικότητος. Ἡ ἐπίσημος ὁμως διεκδίκησις ἀξιώσεων ἀπαραδέκτων εἰς τὴν Ἀνατολήν, διηύρυνε τὸ χάσμα τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καὶ ἔσυρε τὸν

1. Histoire ancienne de l'Eglise, III, 462.

2. Ἐν Dictionnaire de théologie catholique, IX¹, 264.

3. Fliche - Martin, Histoire de l'Eglise, 4, 238.

4. Πρβλ. Tr. Jalland, The life and times of Saint Leo the Great. London —N. York, 1941. Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, Ἱστορία τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἐν Ἀθήναις, 1953. A. Grillmeier - H. Bacht, Das Konzil von Chalkedon und Gegenwart. I. Der Glaube von Chalkedon. Würzburg.

χριστιανικόν κόσμον εἰς συμφορὰς ἀνεπανορθώτους. Διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς τετάρτης οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐτίθειτο τέρας εἰς μακρὰν ἱστορικὴν διαδρομήν, πλήρη περιπετειῶν, σχισμάτων, ἀστόχων καὶ θλιβερῶν παρεμβάσεων, ἐπιμόνων ἀξιώσεων καὶ τάσεων ξένων πρὸς τὸ πνεῦμα, καθ' ὃ ἐνόουν αἱ ἔκκλησiai τὸν σύνδεσμον αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας. Ἡ ἄτεγκτος πορεία τῆς Ρώμης καὶ ἡ ἔλλειψις σαφοῦς ἐπιγνώσεως τῶν ὅρων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Ἀνατολῇ καὶ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῆς, συνειτέλουν εἰς τὴν ἀποξένωσιν τῶν ἐκκλησιῶν τούτων ἀπὸ τῆς Ρώμης. Τὸ μέγα καὶ μακροχρόνιον σχίσμα τῆς Ἀντιοχείας ἐσωφρόνισε τοὺς ἀνατολικούς. Ἡ ἀπεγνωσμένη προσπάθεια τοῦ μ. Βασιλείου διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἐνότητος κατὰ τὰς οἰκουμενικὰς ἀρχὰς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἀπέτυχεν.

Ἡ Νέα Ρώμη συγκεντρώνει πλέον τὰς ἐλπίδας τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἀποβαίνει τὸ στήριγμα αὐτῶν καὶ ἐμψυχώνει εἰς τοὺς σκληροὺς ἀγῶνας κατὰ τῶν αἰρέσεων καὶ τῶν βαρβάρων. Ἡ ἔκκλησία ΚΠόλεως εἶναι τὸ δημιούργημα τῆς χριστιανικῆς συνειδήσεως τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ ἀναπόφευκτος συνέπεια τῶν ἱστορικῶν ἀναγκῶν τοῦ νέου χριστιανικοῦ κόσμου.

Ἡ Ἀντιόχεια δύναται νὰ καυχᾶται διὰ τὴν πρωτοβουλίαν ταύτην. Καθὼς ἡ μεγάλη αὕτη πόλις ἐγένετο ἡ βᾶσις τῆς ἱστορικῆς πραγματώσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ σχεδίου ἑλληνικοῦ, οὕτω ἐγένετο καὶ ἡ ἀφετηρία τῆς συγκεντρώσεως τοῦ χριστιανισμοῦ τούτου περὶ τὴν νέαν πρωτεύουσαν τοῦ χριστιανικοῦ ἀνατολικοῦ κράτους. Οἱ πατέρες τῆς δευτέρας οἰκουμενικῆς Συνόδου εἶναι θαυμαστοὶ διὰ τὴν ὀξυδέρκειαν αὐτῶν καὶ τὴν πεποίθησιν ἐπὶ τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἀποστολὴν τῆς πρωτεύουσης ταύτης. Καθορίζοντες δὲ τὴν ἱεραρχικὴν θέσιν αὐτῆς, ἀνεγνώριζον τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα. Καὶ τῆς πραγματικότητος ταύτης καθιστῶντες κοινωνὸν τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης, ἐπεζήτουν τὴν ἐνότητα τῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας, διατυποῦντες ἐν θαυμαστῇ ὄντως ἐκθέσει τὰ ἱστορικὰ γεγονότα:

«Οἷς ὡς ἐνθέσμως καὶ κανονικῶς παρ' ἡμῖν κεκρατηκόσι, καὶ τὴν ὑμετέραν συγκαίρειν παρακαλοῦμεν εὐλάβειαν, τῆς πνευματικῆς μεσιτευσούσης ἀγάπης, καὶ τοῦ κυριακοῦ φόβου, πᾶσαν μὲν κατασιτέλλοντες ἀνθρωπίνην προσπάθειαν, τὴν δὲ τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομὴν προτιμοτέραν ποιοῦντος τῆς πρὸς τὸν καθ' ἕνα συμπαθείας ἢ χάριτος. Οὕτω γὰρ τοῦ τε τῆς πίστεως συμφωνηθέντος λόγου, καὶ τῆς χριστιανικῆς κυρωθείσης ἐν ἡμῖν ἀγάπης, παυσόμεθα λέγοντες τὸ παρὰ τῶν ἀποστόλων καταγενοσμένον: Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, Ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, Ἐγὼ δὲ Κηφᾶ. Πάντες δὲ Χριστοῦ φανέντες, ὅς ἐν ἡμῖν οὐ μεμέρισται, Θεοῦ καταξιούντος, ἄσχιτον τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τηρήσομεν, καὶ τῷ βήματι τοῦ Κυρίου μετὰ παροηίας παραστηρόμεθα»¹.

1. Συνοδικὸν παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου πρὸς τὸν Ρώμης Δάμασον καὶ τοὺς ἐπίσκοπους τῆς Δύσεως. Θεοδωρήτου, Ἐκκλ. ἱστορ., V, 9.